25° 4 ZATERDAG 7 MEI 2016

nederlandsdagblad

JAARGANG 72 NR. 19.221 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 0342 411 711 CHRISTELIJK BETROKKEN

Nostalgiekar 4

Brandend Alberta 8

ZEVEN
Stille kerkverlating 8

advertentie

REDACTIE ND nd.nl/geloof

Plaisier wil federatie protestant en katholiek

▸ UTRECHT

De protestantse kerken en de Rooms-Katholieke Kerk moeten als federatieve kerk samen verder.

Daarvoor pleit scheidend scriba Arjan Plaisier van de Protestantse Kerk vandaag in een interview met het *Nederlands Dagblad*. Hij neemt op 10 juni afscheid nadat hij acht jaar het gezicht was van het grootste protestantse kerkgenootschap in Nederland.
Veel tijd besteedde hij aan oecumenische gesprekken. 'Rome – Reformatie is een serieus debat, maar je mag het niet zo principieel maken dat het twee kerken moeten blijven. Natuurlijk verschillen de kerkvisies wezenlijk, maar we hebben drie kwart van onze geschiedenis gemeen. De ernst van de tijd is zodanig, dat we elkaars betekenis moeten erkennen en als federatieve kerk verder kunnen.'

herdenking

De Protestantse Kerk en de Rooms-Katholieke Kerk zijn met elkaar in gesprek met het oog op de Reformatieherdenking in 2017.
Plaisier: 'Er komen twee brieven. De eerste is een gezamenlijke tekst van de Protestantse Kerk en de Rooms-Katholieke Kerk voor de samenleving, waarin we uitleggen dat we, ondanks een gescheiden geschiedenis, samen getuigen van het evangelie willen zijn. Die brief verschijnt rond 31 oktober 2017.'
'De tweede tekst is voor intern-kerkelijk gebruik. Die gaat vooraf aan de eerdergenoemde verklaring. We willen die ergens dit jaar publiceren. Op dit moment proberen we ook andere kerken te laten tekenen.'

grof schandaal

'In de tweede brief spreken we over de gezamenlijke herdenking van de Reformatie, over de geschiedenis van verdeeldheid en strijd, maar ook over de belofte om verder te willen groeien in eenheid. Bij de herdenking van vijfhonderd jaar Reformatie, willen we naar buiten toe eenheid uitstralen.' Over de protestantse kerkscheuring is Plaisier stellig: 'De versplintering slaat werkelijk nergens op. Die is een grof schandaal.'
Om de scheuren te helen, zou Plaisier inzetten op een koepel van kerken. 'Uit zo'n federatie kan voortvloeien dat je op een gegeven moment zegt: "Nu even doorpakken, dan zijn we over vijf jaar institutioneel een." Dat moment is dichterbij dan ooit.'

▸▸ zie ook pagina 10 en 11

>>

REDACTIE ND nd.nl/sport BEELD ANP / KOEN VAN WEEL

Roze trui voor Tom Dumoulin

Koning Willem-Alexander feliciteert Tom Dumoulin na de eerste etappe van de Giro d'Italia. De Nederlandse wielrenner heeft vrijdag de roze leiderstrui veroverd. Hij won de tijdrit over 9,8 kilometer door Apeldoorn in een tijd van 11.03 minuten. Slechts tweehonderdste van een seconde achter hem eindigde de Sloveen Primoz Roglic, die uitkomt voor de Nederlandse ploeg LottoNL-Jumbo. Andrey Amador uit Costa Rico werd derde op zes seconden van Dumoulin en Roglic. Dankzij de overwinning rijdt Dumoulin vandaag van Arnhem naar Nijmegen in de roze trui. <

EU

REDACTIE ND

Sadiq Khan nieuwe burgemeester Londen

▸ LONDEN

Sadiq Khan (45) is vrijdag verkozen tot de nieuwe burgemeester van de Britse hoofdstad Londen. 'Citizen Khan' is gematigd links, moslim en een geboren Londenaar. Khan versloeg zijn conservatieve tegenstander Zac Goldsmith (41). Het is acht jaar geleden dat Londen een burgemeester van Labour had: Ken Livingstone, die nu onder vuur ligt voor corruptie. De aftredende burgemeester Boris Johnson wil graag in Londen blijven, maar dan als premier. <

WILLEKE

nd.nl/cartoons

Zorgbeleid wordt komende jaren spannend COMMENTAAR OP 3

PRIJS € 1,75 ZATERDAG € 3,00

9 771570 797010

.nd© 7

NEDERLANDS DAGBLAD ZATERDAG 7 MEI 2016

ACHTERGROND – LEVEN – PORTRET – BEELD – WETENSCHAP – NATUUR – DENKSPORT

Priester op stap

CHRISTUS KENNEN EN BEKEND MAKEN IN ZUID-LONDEN **12**

PORTRET

Samer Younan

Hij ontvluchtte Syrië al ruim zestien jaar geleden. Nu spreekt Samer Younan in Nederland met moslims over Christus.

▶ PAGINA 4

ACHTERGROND

God in Nederland

Trends onder gereformeerden: stille kerkverlating van twintigers en de tweede dienst die onder druk staat.

▶ PAGINA 8

DE FEITEN

Eredivisie

Sinds 1888 spelen voetbalclubs om het kampioenschap van Nederland. In 1956 is de Eredivisie ontstaan. Een overzicht.

▶ PAGINA 14

WIM HOUTMAN BEELD JIM GROVER

De dingen die

Met Floris, een ouder gemeentelid, die thuis de communie ontvangt.

Toen Jim Grover na zijn pensioen ging fotograferen, wilde hij een foto-essay maken: 'Een jaar uit het leven van …' Hij zocht iemand die onder de mensen komt. Als zijn achterbuurman huisarts was geweest, was dat misschien zijn onderwerp geworden. Maar nu woonde daar Kit Gunasekera (1972), de voorganger van de kerk om de hoek. Die vond het goed dat Grover hem een jaar met zijn camera wilde schaduwen.

De missie van de anglicaanse St James Church in Clapham, een volkswijk in Zuid-Londen, is: 'Christus kennen en Hem bekend maken.' De gemeente is zo veelkleurig als de bevolking van Londen: de leden komen uit Afrika, het Caribisch gebied, Oost-Europa en Engeland. Er komen op een zondag gemiddeld 51 mensen in de dienst.

Op een ochtend zat Jim met Kit aan de koffie in de keuken van de pastorie te praten over de kerk, en Kit krabbelde het woord 'strijd' op een papiertje. Daarmee vond Grover een thema voor zijn project. Tot dan toe zag hij vooral de zware kanten van het werk: een 24/7-baan, een kleine gemeente die ondanks alle missionaire inzet niet groeit, tekorten op de begroting. Maar naarmate hij Kit aan het werk zag, ontdekte hij ook iets groters daarachter: de toewijding, het dienstbaar willen zijn, de waarde van een gemeenschap, de kracht van geloof. Zo kreeg het foto-essay de titel 'Of Things Not Seen', naar het woord uit de Bijbelse Hebreeënbrief: het geloof als waarheid van dingen die je niet ziet.

▸▸ Zie ook het verhaal van Jim Grover over wat het project voor hem persoonlijk betekende, op de opiniepagina's van deze krant.

▸▸ meer info: www.ofthingsnotseen.com

Pastoraal bezoek.

In gebed.

je niet ziet

'Messy Church', een dienst voor gezinnen met jonge kinderen.

Op weg naar de kerk voor Goede Vrijdag.

Op pad in de wijk om 'Christus bekend te maken'.

ND-lezers,

Hoe belangrijk is het weer voor u?

Frea Kroese, fotograaf
Omdat ik onderzoek had vanwege kanker, leek het weer helemaal niet belangrijk. Maar vandaag kwam de uitslag: alles is schoon. Opeens schijnt de zon veel feller en is de lucht blauwer.

Martien Stam, gepensioneerd chauffeur
Heel belangrijk. Elk jaar evangeliseren mijn vrouw en ik onder de internationale chauffeurs in Europa. Dat is openluchtwerk, dus zijn wij altijd dankbaar als het droog is en niet al te koud.

Kees van Baardewijk, schrijver
Het bepaalt mijn stemming niet helemaal. Ik ervaar wel een plezierig gevoel van vrijheid als het licht en zonnig is en je, zonder jas en pet, zo naar buiten kunt stappen en iedereen 'lekker weertje hè' tegen je zegt.

Hendrik Blokhuis, directeur
Toch heel stemmingbepalend, alhoewel ik voor 99 procent in een perfect geklimatiseerde stolp leef. Het hiernamaals stel ik me ook voor in Caribische sferen: zon, witte stranden, wuivende palmen, rennend over de golven.

Bert Westerink, organisatieadviseur
Voor mij geldt: zoals de wind waait, waait mijn jasje.

Tessa Bos, student
Het verbaast me elk jaar weer hoeveel de eerste zonnestralen veranderen. Ineens lijkt alles minder zwaar en makkelijker. Het weer speelt een grotere rol in mijn leven dan ik zou willen, geloof ik.

Suze de Wolff, vrijwilliger
Ik geniet van alle weersomstandigheden, van zon meer dan van regen; we hebben het beide nodig.

Koos de Geest, arts
We hebben hier geen klagen. Je zult maar een storm uit de Cariben tegen je huis aan krijgen. Of een hongersnood zoals in Ethiopië of een overstroming als in Bangladesh.

Ymkje Bouma, oud-verpleegkundige
Mijn vader kon vroeger behoorlijk weerziek zijn. Maar dat had te maken met aardappels en bieten. Ik kan genieten van ruwe stormen en slagregens. Lekker gezellig in huis. Bij zon en warmte moet ik me tegenwoordig wapenen met een hoedje.

Henk Kooistra, veehouder
Het weer bepaalt mijn dagindeling, mijn inkomen, mijn kleding, de temperatuur van mijn voeten en dus mijn humeur. Best belangrijk dus.

INGEZONDEN ANDRIES VAN DEN BERG, WESTERBORK

Wilhelmus in de kerk

Jeroen Hagendijk draagt in de krant van 4 mei argumenten aan waarom we het Wilhelmus niet tijdens of na de kerkdienst moeten zingen. Ik deel zijn slotconclusie niet.
Hij gaat volledig voorbij aan de inhoud van het Wilhelmus, dat zich op wel heel bijzondere wijze onderscheidt van vele andere nationale volksliederen. Ik ben geen voorstander van het zingen van volksliederen in de kerk als bijvoorbeeld het 'Deutschland, Deutschland über alles' en de voorganger van ons Wilhelmus: 'Wien Neêrlandsch bloed door d'aderen vloeit, van vreemde smetten vrij', alhoewel daarin ook ons land als christelijke natie wordt bezongen.
Van de vijftien coupletten van ons volkslied bevatten alleen de verzen 1, 10 en 11 geen directe aanwijzing naar God en/of zijn Woord.
Ik heb herhaaldelijk gepleit voor het zingen van ook het veertiende vers in de kerk:

'Oorlof (= vaarwel), mijn arme schapen, / die zijt in grote nood, / uw herder zal niet slapen, al zijt gij nu verstrooid! / Tot God wilt u begeven! / Zijn heilzaam woord neemt aan! / Als vrome christen leven, / 't zal hier haast zijn gedaan!

(vertaling Gezang 411 *Liedboek voor de kerken*).
Dit is prachtige Bijbel- en kerktaal, passend in of na de eredienst en, mede in de lijn van de coupletten 4 en 9, het perspectief vertolkend dat christenen na dit leven hebben.
In onze kerkelijke gemeente zingen we de verzen 1, 6 en 14 van het Wilhelmus op de zondagen na de verjaardagen van koning Willem-Alexander, koningin Máxima en de prinses van Oranje uit dank aan de koning der koningen en als eerbetoon aan onze vorst, die mag regeren – en dat ook beleed tijdens zijn troonsaanvaarding – bij de gratie Gods en dat op onpartijdige wijze doet voor alle mensen, die in ons land wonen. We zingen het Wilhelmus niet als Mark Rutte jarig is.
Gelukkig is het Wilhelmus nog niet ten prooi gevallen aan de drang om alles wat christelijk is uit ons land te verbannen. Wanneer we dat eens – wat God verhoede – moeten inruilen voor teksten in de geest van 'Nederland, o Nederland, je bent mijn kampioen', dan ga ik graag met Hagendijks argumentatie mee. <

JIM GROVER • *oud-topman van drankenconcern Diageo, verdeelt sinds zijn pensionering (2013) zijn tijd tussen bedrijfsadviezen en*

Een fotoproject vera

...Jim Grover koos niet bewust een religieus onderwerp voor zijn eerste foto-essay: 'Een jaar uit het leven van ...'. De dominee van zijn eigen Londense volkswijk leek hem gewoon interessant. Maar het project bracht hem veel meer.

Op een vrijdagmiddag in de nazomer van 2014 liep ik een kerk binnen waar ik nog nooit was geweest, ook al woon ik er al zeventien jaar om de hoek in de Zuid-Londense wijk Clapham. Ik sprak een man aan die ik pas één keer had ontmoet en vroeg hem of ik hem een jaar lang met mijn camera mocht schaduwen.
Dat is nogal een verzoek. Hij stond op het punt met vakantie te gaan en vroeg, niet onredelijk, om enige bedenktijd. Na zijn vakantie zei dominee Kit Gunasekera 'ja', met voor mij een tweeledig gevolg.
Allereerst kwam zo mijn eerste foto-essay tot stand, onder de titel *Of Things Not Seen*. Er is een expositie

Een van mijn doelstellingen was om te laten zien wat 'ongezien' is.

van geweest in de Oxo Tower, een cultureel centrum in Londen, die in tweeënhalve week in maart 7500 bezoekers heeft getrokken. Het project vertelt het verhaal van een jaar uit het leven van Kit hier in Clapham.
Dat zo veel mensen het mooie van zijn werk hebben kunnen zien, en hoeveel een voorganger en een kerk kunnen betekenen voor de wijk, geeft mij enorm veel voldoening. Een van de doelstellingen die ik had met deze hele onderneming, was om te laten zien wat voor de meeste mensen 'ongezien' is, naast de zaken die we meestal associëren met dominees: de diensten op zondag, bruiloften en begrafenissen.

onbedoeld effect

In de tweede plaats ben ik teruggekomen bij mijn geloof – een totaal onverwacht en onbedoeld, maar geweldig gevolg van heel deze onderneming. Ik had Kit niet uitgekozen omdat hij van de kerk was; hij leek me gewoon een interessant object voor een foto-essay.
Toen ik aan dit project begon, was ik – zoals de meeste anglicaanse kerkleden vandaag – iemand die alleen met Kerst naar de kerk ging; dat was dan de kerk waar ik getrouwd ben, in het centrum van Londen. Ik ging als kind naar een christelijke school, ik heb belijdenis gedaan en ging in diverse fasen van mijn leven af en toe naar de kerk.
Maar de kerk, en mijn geloof, raakten op de achtergrond toen ik een gezin kreeg en druk was met mijn carrière in het bedrijfsleven, waarvoor ik de hele wereld over vloog.
Natuurlijk bracht het maken van *Of Things Not Seen* onvermijdelijk mee dat ik ruim een jaar lang vele uren bij

De anglicaanse kerk in de Zuid-Londense wijk Clapham, waar Kit Gunasekera predikant is.

ROBYN SAMSOM • *tekstschrijver, verbonden aan Het Schrijfcafé* nd.nl/opinie

Censuur is niet het antwoord op mis

...De vrijheid van meningsuiting wordt nog weleens gebruikt om grenzen te overschrijden. Maar censuur is daarvoor niet de oplossing.

We leven in een tijdperk waarin alles mag en niets echt te gek is, waarin grenzen er zijn om te overschrijden en regels om te doorbreken. Een tijdperk waarin gedachten binnen luttele seconden worden omgezet in woorden en vrijheid van meningsuiting ons grootste goed is.
Van die vrijheid wordt dan ook meer dan eens misbruik gemaakt. Mensen denken niet langer na over wat ze zeggen, maar zeggen gewoon wat ze denken. Neutraal zijn bestaat niet meer: over alles moet een mening gevormd en uitgesproken worden.
Het is dan ook de perfecte dekmantel: discriminatie wordt omgetoverd tot vrijheid van meningsuiting. Pim Fortuyn en Theo van Gogh hadden er een handje van en Geert Wilders treedt nu naadloos in hun voetsporen. We proberen uit tot hoe ver we kunnen gaan en worden publiekelijk gestraft op sociale media als we te ver zijn gegaan.
Toch moet er ergens een lijn worden getrokken. De vrijheid van meningsuiting die wij ons zo eigen hebben gemaakt, is immers niet onvoorwaardelijk, stelt de rijksoverheid op haar website. Maar waar ligt die grens tussen vrijheid en discriminatie dan? Is het geoorloofd om te zeggen dat alle buitenlanders het land uit moeten? Worden we gestraft als we een lelijk 'grapje' maken over een president van een ander land? En zijn de gevolgen daarvan dan onze schuld, of die van de veroordeelde?

geweten laten spreken

In de bijbel voor de journalistiek, *The Elements of Journalism* van Kovach en Rosenstiel, wordt gesteld dat iedereen die journalistieke praktijken verricht, zijn of haar geweten moet laten spreken. De journalist moet een persoonlijk gevoel voor ethiek en verantwoordelijkheid hebben en daar naar handelen. Maar niet iedereen met een mening is meteen een journalist.
Toch gaat dit beginsel voor goede journalistiek op voor iedereen die kan twitteren, facebooken of op een andere manier zijn of haar mening ten gehore brengt. Vrijheid van meningsuiting is en blijft altijd een kostbaar bezit. Daarom is het zo belangrijk dat we er zuinig op zijn, voordat het wordt belemmerd door

fotografie nd.nl/opinie BEELD JIM GROVER

NDERDE MIJN LEVEN

Kit in de buurt zou zijn. Ik ging mee wanneer hij erop uitging in zijn gemeente, en mensen opzocht voor wie hij iets betekende. En we hebben bij hem thuis in de pastorie, bij een kop koffie, heel wat gesprekken gevoerd.

geïnspireerd

Zo heb ik Kit goed leren kennen, en ontdekt hoe hij dacht over zijn eigen geloof, zijn relatie met God, zijn overtuigingen en zijn werk. Ik raakte geïnspireerd door de kracht van zijn geloof, zijn vertrouwen op God, zijn vastberadenheid en doorzettingsvermogen (die heb je zeker nodig als voorganger) en zijn compassie en liefde, die hij volop deelde met anderen.

Ik raakte ook geïnspireerd door zijn eerlijkheid en echtheid. Terwijl dit project liep, verloor een van mijn beste vrienden zijn vrouw door een tragisch ongeval. Ik vroeg Kit om uit te leggen hoe dit zou kunnen rijmen met het bestaan van een liefdevolle God. Hij was eerlijk genoeg om te zeggen dat er dingen zijn waarbij dat niet kan.

In het verlengde leerde ik ook een aantal gemeenteleden van St. James kennen, evenals de groep die hem steunt – allemaal mensen vol van geloof, vriendelijkheid, ruimhartigheid, zorg en aandacht voor elkaar (en een Bijbelkennis die beschaamd maakt).

iets positiefs

Ik zag en ervoer uit de eerste hand hoeveel positiefs een kerk kan betekenen in haar omgeving, en de waarde van de kerk als gemeenschap voor mensen die daarnaar op zoek zijn.

En ik merkte dat ikzelf langzamerhand weer meer naar God en naar mijn geloof toe werd getrokken. Er was geen 'bijzonder moment', alleen een groeiend besef dat ik wilde dat dit weer een deel van mijn leven zou zijn.

Inmiddels ga ik elke zondag bij Kit naar de kerk en prent ik mezelf in om aandacht en liefde voor anderen te hebben en mensen te helpen, om vriendelijk en vrijgevig te zijn. Ik vind het feit dat ik daar wekelijks bij stilgezet word, een welkome 'pauze' in mijn drukke leven. En ik heb ook uit de eerste hand de waarde en de kracht ervaren van het gebed.

Ik vind het leuk om zelf ook actief te zijn in de kerk; ik probeer mijn ervaring uit het bedrijfsleven vruchtbaar te maken voor de kerkenraad en voor onze financiële en bouwcommissies. Momenteel worstelen we met de niet ongewone realiteit van een dak dat groot onderhoud nodig heeft, en de noodzaak om daar geld voor bij elkaar te brengen.

Wat in eerste instantie gewoon bedoeld was als een project voor documentaire fotografie, heeft mij zodoende veel meer gebracht. Een feit is dat mijn leven is veranderd: anderhalf jaar geleden had ik bijvoorbeeld nooit gedacht dat mijn zondagen er zo uit zouden zien als ze nu doen. Ik ben heel blij met hoe mijn geloofsleven nu is. Gods wegen zijn inderdaad ondoorgrondelijk.

▸▸ In de bijlage Zeven (pagina 12-13) is een selectie uit het foto-essay te zien.

BRUIK VAN VRIJHEID

INGEZONDEN JAN BOSMAN, HAZERSWOUDE

Thomas van Aquino

Het was maar een mini-interview over Thomas van Aquino, en daardoor kan je niet alles schrijven (*ND* 4 mei). In de mythologie is de pelikaan een vogel, die een gat prikt in zijn of haar borst en met het bloed de jongen wast en voedt. En dat is in de oude christelijke kerk al snel symbool voor onze Heer Jezus geworden, ook voor de gelovige Thomas. Hij beleed en dichtte:

Liefderijke Pelikaan, Heer Jezus, /
Zuiver mij, onzuivere, door Uw bloed, /
Waarvan een druppel vermag schoon te wassen /
Heel de wereld van al haar misdaden.

Het is nog steeds een hymne in de Rooms-Katholieke Kerk. <

COLUMN

George Harinck is directeur van het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme en hoogleraar aan de Vrije Universiteit en de TU Kampen. Hij schrijft op deze plaats maandelijks een column.

GEORGE HARINCK nd.nl/columns

DE KERK LOOPT VOOR

Wie wil weten waar het met de Nederlandse samenleving heen gaat, moet goed letten op wat in de kerk gebeurt. Dat is mijn stelling – om te beginnen als het om de negentiende eeuw gaat.

In reactie op de scheiding van kerk en staat begon de kerk zich toen te organiseren en presenteren als een soort staat in de staat. Voor deze scheiding een realiteit werd, waren kerk en staat op aarde eeuwenlang de vertegenwoordiging van het Godsbestuur geweest, de een voor wat betreft de geestelijke zaken, de andere voor de bestuurlijke. Maar in de negentiende eeuw was in Nederland het instituut kerk geplaatst buiten het publieke domein, waar voortaan in principe de staat alleen heerste. De Gereformeerde – nu geheten: Hervormde – Kerk moest wennen aan haar niet-publieke rol, maar ontwikkelde al snel methoden om niet buiten spel te geraken. De kerk was niet meer publiek, maar ze bond haar leden eens temeer aan het instituut. Bijvoorbeeld door hun bij het huwelijk een trouwbijbel cadeau te geven of begrafenisdiensten voor hen te beleggen.

stemrecht

Een andere manier was de invoering van het algemeen stemrecht. Voordien had een gemiddeld gemeentelid niets te zeggen over wie er tot de kerkenraad toetrad, maar in de jaren zestig van de negentiende eeuw werden verkiezingen voor de kerkenraad ingevoerd. De kerkleden meenden al gauw dat er ook daadwerkelijk iets te kiezen viel – van modern tot orthodox – en organiseerden zich in kerkelijke kiesverenigingen. Zo bond de kerk haar leden aan zich en voor de leden kreeg het kerklidmaatschap een concreet belang. De kerkgang is in Nederland nooit zo intensief geweest als tussen 1870 en 1970. De kerk was voor velen een club waarvan je actief lid diende te zijn.

De kerk liep met deze ontwikkeling voor op de samenleving. De betrokkenheid van de leden, de toename van de diversiteit en de democratisering gloorden in de kerk voordat ze in de samenleving aan de orde waren. Toen eind negentiende eeuw de democratie ook daar haar intrede deed, waren de hervormden (en gereformeerden) met hun kerkelijke stemrecht reeds geoefend in het democratisch spel van het kiezen van vertegenwoordigers.

De democratie is in crisis. Dat voelt de kerk al lang.

Maar de tijden veranderden. Sinds de jaren zeventig is de kerkenraad als vertegenwoordigend lichaam uit de tijd. Nu zijn er soms geen kerkenraadsverkiezingen meer, bij gebrek aan kandidaten, en gaat de aanvulling van de raad weer net als voor 1850 op uitnodiging. Ook de diversiteit is minder gefixeerd en de grenzen tussen kerkgenootschappen zijn verdwenen of vloeibaar geworden. En de kerkenraad die als vertegenwoordiger van de gemeente voor iedereen over alles beslist, is inmiddels achterhaald: we laten liever duizend bloemen bloeien in de gemeente of de boel op zijn beloop, dan dat de kerkenraad voor de gemeente als geheel beslist.

De protestantse kerken zijn inmiddels aan deze nieuwe situatie gewend. En nu vindt in de Nederlandse politiek met enige decennia vertraging dezelfde ontwikkeling plaats. Bijna niemand is nog lid van een politieke partij; we hebben zelfs al een partij zonder leden. Velen laten hun stem bepalen door een onderwerp in plaats van door een partijorganisatie, of stemmen helemaal niet, en het idee dat het parlement of de gemeenteraad de landelijke of lokale kiezer vertegenwoordigt, begint sleets te worden. Het recente referendum over het verdrag met Oekraïne was een breuk met het idee van vertegenwoordiging: we beslissen zelf wel.

Je kunt deze ontwikkeling veroordelen of willen ombuigen (bijvoorbeeld door partijen meer subsidie te geven), maar dat is dweilen met de kraan open.

minder overzichtelijk

Ik denk dat de tijd van georganiseerde en gerepresenteerde groepen in de samenleving voorbij is. Kijk maar naar de kerk, zou ik zeggen. Wie leest daar nog een kerkelijk blad of hoort bij een georganiseerde richting? De kerk heeft inmiddels met deze situatie leren leven. Het is op kerkelijk terrein wat minder overzichtelijk geworden en de posities worden veelal voorzichtiger en voorlopiger ingenomen. Laat de politiek er een voorbeeld aan nemen.

Ik ben benieuwd waar het heen gaat in kerk en staat, maar een ding weet ik zeker: wie daar iets over wil weten, doet er goed aan goed op de kerk te letten. Want daar gebeurt alles een paar decennia eerder dan in de samenleving.

terugfluiten

Maar niet iedereen heeft zo'n gevoel voor ethiek en verantwoordelijkheid. Niet iedereen weet wat wel of niet verantwoord is om te publiceren. Wie dat niet heeft, moet af en toe worden teruggefloten of in ieder geval aangesproken op zijn gedrag. Maar censuur kan daarvoor niet de oplossing zijn. Dat belemmert namelijk niet alleen de groep zonder gewetensgevoel, maar ook de journalisten die wel naar waarheid en volgens ethische normen en waarden handelen. Die journalisten moeten nog steeds de vrijheid hebben hun mening te delen zonder bang te zijn aan de publieke schandpaal genageld te worden of uit hun professie te worden gezet. Dus geef de komiek, en alleen de komiek, met zijn lelijke grapje over de president van een ander land een corrigerende tik op zijn vingers, maar pas nadat is uitgezocht of er in dat grapje niet een kern van waarheid zit. Zorg dat je kunt bewijzen dat het corrigerende tikje terecht is. Want wie ten onrechte een tik uitdeelt, kan een klap terugverwachten. <